

Flere melder om overgrep og trakassering i kirken

Økt oppmerksomhet rundt seksuelle overgrep og trakassering generelt antas å ha medvirket til at flere slike saker er meldt inn til arbeidsgivere i Den norske kirke i løpet av 2016-2017 enn i forrige toårsperiode.

Siden 2010 har KA og Kirkerådet annethvert år kartlagt omfanget av saker knyttet til seksuell trakassering, grenseoverskridende adferd eller overgrep. Undersøkelsen for perioden 2016-2017 er sendt til 429 kirkelige virksomheter (fellesråd, menighetsråd med fellesrådsfunksjoner, bispedømmeråd og Kirkerådet).

For perioden 2016-2017 er det meldt inn 16 saker der ansatte eller frivillige i Den norske kirke er anklaget for handlinger som rammes av loven. Antall innrapporterte saker var sju i perioden 2014-2015 og 15 i perioden 2012-2013.

- Ikke lenger «såpass må man tåle»

Svarprosenten ved denne undersøkelsen var 85, mot 68 ved forrige undersøkelse. At flere virksomheter har svart, forklarer imidlertid bare noe av økningen i antall saker.

- At samfunnet generelt blir mer seksualisert, preger naturligvis også kirken som arbeidsplass og møteplass, ikke minst i ungdomsmiljøene. Vi kan derfor ikke utelukke at uønskede hendelser skjer oftere. Vi tror imidlertid at den viktigste grunnen til at flere har meldt om overgrep, grenseoverskridende adferd og trakassering, er en holdningsendring som har pågått over lang tid, men som skjøt fart i forbindelse med #metoo-kampanjen, sier spesialrådgiver i KA, Helene Horsfjord.

- Der det tidligere var en holdning om at «såpass må man tåle», blir flere hendelser i dag forstått og håndtert som seksuelle krenkelsers. Dette fører til at utsatte oftere enn før melder fra om det de har opplevd, noe som igjen bidrar til å løfte bevisstheten rundt hvordan man omgås og som er i ferd med å definere en ny standard for hvordan vi behandler hverandre, sier Horsfjord.

Ansatte og frivillige anklaget for lovbrudd

Det er altså innrapportert 16 saker der frivillige eller ansatte er anklaget for seksuell trakassering, krenkelsers eller overgrep etter straffeloven, likestillings- og diskrimineringsloven eller arbeidsmiljøloven.

* I fire av disse sakene er ansatte anklaget for brudd på straffeloven, men ingen av dem er knyttet til seksuell omgang eller handling, som er de mest alvorlige straffebudene. To av sakene er politianmeldt. Tre av de fire personene jobber ikke lenger i kirken.

* Seks saker gjelder ansatte anklaget for seksuell trakassering.

* De resterende seks av de nevnte 16 sakene, gjelder frivillige medarbeidere som er anklaget for brudd på straffeloven. Fem av disse er politianmeldt. Tre av de frivillige er tatt ut av alt frivillig arbeid, mens to er tatt ut av enkelte oppgaver. I det siste tilfellet mangler slik informasjon.

I rammen av kirkelig virksomhet

I tillegg til de 16 sakene der ansatte eller frivillige er anklaget for forhold som rammes av loven, er det innrapportert 18 andre saker: Dette er saker som enten ikke rammes av lov eller der den anklagede verken er ansatt eller frivillig i Den norske kirke. I sju av disse 18 sakene er den anklagede verken ansatt eller frivillig, men handlingen har skjedd i rammen av kirkelig virksomhet.

Merker #metoo-effekten

KA og Kirkerådet har i år også spurt virksomhetene spesielt om de har merket noen effekt av #metoo-kampanjen. Nesten 2 av 3 virksomheter svarer bekreftende på dette. De vanligste utslagene er at forebygging, varsling og håndtering av saker har vært tema på stabsmøter eller lignende, og at rutiner, planer og systemer er blitt gjennomgått eller utarbeidet. (Dette funnet ble lagt frem tidligere i vår: <https://www.ka.no/sak/article/1465233>).

#metoo-kampanjen antas også å ha vært medvirkende til at til sammen seks av de totalt 34 rapporterte sakene ble meldt inn til arbeidsgiver. Både ansatte og frivillige er blant de anklagede i disse sakene, og alvorlighetsgraden spenner fra overgrep som rammes av straffeloven, til seksualisert adferd som ikke nødvendigvis er straffbar, men der arbeidsgiver kan være pålagt å iverksette tiltak i henhold til arbeidsmiljøloven.

- Ett overgrep er ett for mye

- Det er viktig at denne tematikken er blitt satt enda tydeligere på dagsorden den siste tiden. Oppmerksomhet og bevisstgjøring er helt nødvendig i den kontinuerlige kampen mot overgrep, grenseoverskridende adferd og trakassering. Det skal ikke skje, men noen ganger skjer det likevel, og derfor må vi kartlegge problemet jevnlig, lære av erfaringer og jobbe systematisk med forebygging og oppfølging, sier leder i Kirkerådet i Den norske kirke, Kristin Gunleiksrud Raaum.

- Vi vet at overgrep skjer i kirken, som på andre samfunnsområder. Selv om omfanget ikke er stort, er det for stort. Ett overgrep er ett for mye, understreker Raaum.

Undersak:

- Snakk med unge ledere om rollebevissthet

Unge ledere i kirkelig arbeid må få tydeligere rammer for hvordan de omgås dem de er ledere for, oppfordrer KA og Kirkerådet. Seks saker der unge ledere har krenket yngre deltakere seksuelt, er meldt inn fra virksomheter i Den norske kirke i løpet av 2016-2017.

Av til sammen 34 overgreps- og trakasseringssaker av ulike slag rapportert inn fra Den norske kirkes virksomheter for perioden 2016-2017, omhandler seks av sakene frivillige medarbeidere anklaget for brudd på straffelovens bestemmelser. Alle disse seks sakene gjelder krenkelser fra unge ledere.

- Dette kan se ut som typiske utslag av manglende rollebevissthet. I kirkelig ungdomsarbeid er det ofte liten aldersforskjell mellom ledere og deltakere, og det kan være vanskelig for de unge å se maktubalansen som oppstår når en av partene er leder, sier spesialrådgiver i KA, Helene Horsfjord, som har jobbet med undersøkelsen.

- Det er ekstremt viktig at de som er ledere forstår at en relasjon til en deltaker er et asymmetrisk forhold der lederen har ansvaret for det som skjer og for ikke å utnytte situasjonen. Dette må voksenledere våge å snakke tydelig og konkret om, spesielt i forkant av konfirmantleirer og andre situasjoner der mennesker kommer tett innpå hverandre over litt tid, sier Horsfjord.

Hun har disse tipsene til voksenledere som skal på leir eller festival med unge hjelpeledere:

- Holdninger og rolleforståelse er viktigst: Snakk med alle unge ledere om temaet.
- Lag retningslinjer som alle skal følge og/eller la alle ledere undertegne en egenerklæring. Det finnes mange ulike måter å gjøre dette på. Mange steder finnes allerede slike retningslinjer.

Både LNU (<https://www.lnu.no/kurs-og-ressurser/trygge-organisasjoner/>), Norges Kristne Råd (<http://norkr.no/index.cfm?id=432717>) og Kirkelig ressurscenter (<http://www.kirkeligressurssenter.no/>) har utarbeidet materiell som kan brukes. Norges Idrettsforbund (<https://www.idrettsforbundet.no/tema/seksuell-trakassering-og-overgrep/>) sine retningslinjer kan også være en fin inspirasjon.

Noen regler som alle bør følge på leir og festival:

- Kommentarer om kroppen til ansatte, frivillige eller deltakere er ikke akseptabelt.
- Det er ikke lov å sende eller vise nakenbilder eller porno til andre ledere eller deltakere.
- Seksualisert og kjønnsdiskriminerende humor skal unngås.
- Ledere skal unngå kontakt med deltakere i private rom uten at det er andre til stede.
- Ledere skal ikke innlede en intim relasjon eller kjærlighetsrelasjon til deltakere. Om det likevel skulle skje, skal lederen rapportere til sin overordnede som bestemmer om det skal få konsekvenser.
- Seksuelle tilnærmelser skal ikke skje i forbindelse med leir eller festival.

Råd til deg som er ung leder på leir eller festival:

- Husk alltid på hvorfor du er der. Å være leder er ikke forenelig med å være kjæreste.
- Selv om en deltaker behandler deg som en venn eller noe mer enn en venn, er det en maktubalanse i relasjonen mellom dere. Ikke sett deg selv i situasjoner der du kan bli fristet til å utnytte statusen din som leder.
- Du har ansvaret for det som skjer mellom deg og en deltaker. Dersom en deltaker tar initiativ til noe som ikke er greit, er det du som må beskytte dere begge mot å velge feil.

Kontaktperson: Helene Horsfjord, spesialrådgiver i KA (tlf. 476 24 305)